Uşaqlarla bağçada, evdə, sinifdə oynaya biləcəyiniz 246 oyun

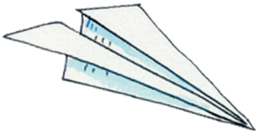

Hər yerdə OYUN

Əlif Konar Özkan

Tərcüməçi:
Arzu Orucova

QANUN NƏŞRİYYATI

Çocuklarla bahçede, evde, sınıfta oynayabileceğiniz 246 oyun

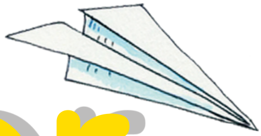

Her yerde OYUN

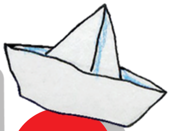

Elif Konar Özkan

Oyun, sizcə, nədir? Müəllifin fikrincə, oyun elə bir vasitədir ki, uşaqların təcrübə yolu ilə öyrənməsinə dəstək verir. Oyun adlanan fəaliyyətlərin bir çoxu, əslində, zehnin inkişafına imkan yaradır. Təkcə zehnin inkişafı yox, oyun vasitəsilə koqnitiv, motorik, emosional, sosial, cinsi, əxlaqi inkişaf da reallaşır. Çünki oyun oynamaqla uşaqlar fərqləndirməyi, düzgün davranışları, ətrafdakı əşyaları kəşf etməyi, araşdırmağı, özlərini ifadə etməyi öyrənirlər.

Bu kitabın köməyi ilə hər yerdə: bağçada, məktəbdə, evdə, açıq və qapalı bütün məkanlarda oynaya biləcəyiniz oyunlarla tanış ola bilərsiniz. Üstəlik uşaqlar, kitabdakı oyunları böyüklərsiz də oynaya bilsinlər deyə müəllif oyunların qaydalarını sadə dillə çatdırmağa xüsusilə diqqət yetirib.

Oyunların rəngli dünyasına uşaqlarla birgə səyahət etməyə hazırsınız?

ELİF KONAR ÖZKAN HER YERDE OYUN
ƏLİF KONAR ÖZKAN HƏR YERDƏ OYUN

Janr: özünüinkişaf
Yaş qrupu: 5+
Ölçü: 160x230 mm
Cild: yumşaq
Səhifə sayı: 264

Naşir: Şahbaz Xuduoğlu
Tərcüməçi: Arzu Orucova
Redaktor: Şərafət Haqverdiyeva
Korrektorlar: Ülviyyə Eminova, Bəsti Məmmədova
Mətn dizaynı: Aytac Abdulova
Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı
Bakı, AZ 1102, Tbilisi pr., 76
Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18
Mobil: (+994 55) 212-42-37
e-mail: info@qanun.az
www.qanun.az
www.fb.com/Qanunpublishing
www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-608-44-1

© Qanun Nəşriyyatı, 2026
Copyright © Erdem Yayınları 2020 İntrotema Literary Agency

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım
hüquqları Qanun Nəşriyyatına məxsusdur.
Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri
“Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında”
Azərbaycan Respublikasının Qanununa ziddir.

BÖYÜKLƏR ÜÇÜN QEYD

"Uşaq oyunla ağıllanır, oynaya-oynaya ağlı başına gəlir.
Oyun görünüşdə ağıla uyğun gəlmir, amma bu, belə olan işdir".
(Məsnəvi, 6-cı cild, 2255-ci beyt)[1]

"Uşaq oyunla ağıllanır, oynaya-oynaya ağlı başına gəlir. Oyun görünüşdə ağıla uyğun gəlmir, amma bu, belə olan işdir".

(Məsnəvi, 6-cı cild, 2255-ci beyt)

Uşaqların inkişafı çoxşaxəlidir: zehni inkişaf, koqnitiv inkişaf, dilin inkişafı, əxlaqi inkişaf, oyun inkişafı, emosional inkişaf, sosial inkişaf, cinsi inkişaf, motorikanın inkişafı. Bütün bu inkişaf prosesləri fərqli şəkildə və fərqli sürətlə irəliləyir.

Oyun təkcə məktəbəqədər, uşaq bağçası müəllimlərinin, uşaq inkişafı ilə bağlı müxtəlif peşə sahiblərinin, pedaqoqların əhəmiyyət verdiyi bir məsələ deyil. Pedaqoqlar oyunun uşaqlarda zehni qabiliyyətləri, sosial davranışları və motorika bacarıqlarını inkişaf etdirdiyini vurğulayırlar. Psixiatriya, psixologiya sahələrində çalışan mütəxəssislər də müalicə prosesində oyunun şəfaverici xüsusiyyətləri və gücündən istifadə edirlər.

Oyun, uşağın bir çox prosesi öz müşahidəsi əsasında öyrənməsinə imkan yaradır. "Oyun" adlandırdığımız fəaliyyətlərin böyük bir hissəsi zehni fəaliyyətlərdir. Uşaq körpəlikdən etibarən böyüklərin oyun adlandırdığı təcrübələrlə analiz etməyi və düzgün davranmağı, ətrafdakı əşyaları kəşf etməyi, araşdırmağı öyrənməkdədir. Buna görə də oyunları şüurlu öyrənmə və zehni çalışma səylərindən ayırmamaq daha doğru olar.

Oyun uşağın dünyaya uyğunlaşmasını asanlaşdırır. Bundan əlavə, uşaq real həyatda oyun oynayaraq istəmədiyi hallarla mübarizə apara bilir. Bütün inkişaf mərhələlərinin bünövrəsini oyun vasitəsilə inşa edir. Bir sıra sosial rolu da oyunların köməyi ilə sınaqdan keçirmiş olur.

Oyunun uşağa qazandırdıqlarını oyunun "fiziki dəyəri, sağaldıcı xüsusiyyəti, öyrədici gücü, sosial və əxlaqi dəyəri" kimi kateqoriyalar halında sıralamaq mümkündür.

[1] Tərcüməçinin qeydi: Mövlana Cəlaləddin Ruminin məsnəvisi nəzərdə tutulur.

Müxtəlif ölkələrdəki bir çox psixoloq, uşaq inkişafı mütəxəssisləri uşağın oynaya biləcəyi bol və maraqlı materialların öyrənmək gücünü artırdığını, davamlılıq prinsipini inkişaf etdirdiyini bildirirlər. Bundan əlavə, bəzi mütəxəssislər uşağın inkişafı və kimlik qazanması üçün oyunun sevgidən sonra gələn ikinci əsas ruhi qida olduğunu vurğulayırlar. Necə ki sevgisiz böyüyən uşaq maddi və mənəvi baxımdan sağlam ola bilmirsə, oyunsuz böyüyən bir uşaq üçün də eyni şeyləri demək olar.

Oyunların oynanması sırasında mühitin, cinsiyyətin və yaşın da əhəmiyyət kəsb etdiyi tez-tez vurğulanır.

Adətən, məktəbəqədərki dövrdə uşaqlar oynadıqları oyunların qaydalarını özləri müəyyənləşdirirlər. Bu yaş dövründə uşaqlar bir yerdə oynasalar da, birlikdə oynamırlar.

Qısaca desək, 3 yaşlı və daha kiçikyaşlı uşaqlar qaydaları dərk etmirlər. Ürəkləri istəyən kimi oynayırlar. Yaş artdıqca və inkişaf etdikcə uşaqlar qaydaları anlamağa başlayırlar, onları dəyişə bilməyəcəklərini düşünməyə başlayırlar. Amma 5-6 yaşa qədər oyun əsnasında qaydaları pozurlar, cığallıq edirlər, istəmədən də olsa, özlərindən yeni qaydalar uydururlar. 11-12 yaşa qədərki dövrdə isə oyunun sosial xüsusiyyətlərini anlamağa başlayırlar. Qaydaların dəyişdirilə biləcəyini düşünsələr də qatı şəkildə qaydalara riayət etməyə çalışırlar. Daha sonrakı dövrdə isə qaydaların qarşılıqlı güzəşt əsasında razılaşmaya, uzlaşmaya əsaslandığını dərk edir və buna uyğun hərəkət etməyə başlayırlar. Qaydalı da olsa, qaydasız da olsa, hər cür oyun uşaqların özlərini ən yaxşı, ən asan ifadə formasıdır. Bundan əlavə, məktəb dövrü adlanan 6-10 və 12 yaş dövründə sürətlə inkişaf edən əzələlərin ehtiyacı olan hərəkətlər baxımından da müxtəlif oyunlar çox faydalıdır. Həddi-büluğa çatandan sonra, yəni 12-18 və 20 yaş dövründə də uşaqları maraq dairələrinə uyğun və öyrədici fəaliyyətlərə yönləndirmək onlar üçün çox yararlıdır. Oyunların əmələ gəlməsində iqlimin, mədəniyyətin təsiri böyükdür. Oyunlarla uşaqlar həm öz ölkəsinin mədəniyyət və ənənə kodlarını təkrarlamış olur, həm də fərqli mədəniyyətlərlə tanış olur. Eyni zamanda, oyunlar mədəniyyətlərarası bənzərlikləri müşahidə etməyin maraqlı üsullarındandır. Oyunların çoxu özündən əvvəlki nəsli təqlid yolu ilə öyrənilir. Bu kitabda yerli və xarici bir çox oyunla tanış

ola bilərsiniz. Analiz etdiyimiz bütün oyunları kitaba daxil etməmişik. Oyunları seçərkən rahat oynanan oyunlara üstünlük vermişik. Seçilən oyunları mümkün qədər sadə dillə izah etməyə çalışmışıq. Çalışmışıq ki, uşaqlar böyüklərin yardımı olmadan da kitabdan istifadə edə bilsinlər, eyni zamanda, bu kitab böyüklər üçün bir mənbə olsun. Oynanan oyunların hər birinin hansı inkişaf xüsusiyyətlərinə təsir etdiyini də qeyd etmişik. Həm girişdəki, həm də oyunların üzərindəki qeyd-lərin böyüklər üçün faydalı olacağına ümid edirik.

Bu kitabın hədəfi Məktəbəqədər Təhsil, Uşaq İnkişafı və Təhsili, Bağça müəl-limliyi və s. sahələrdə təhsil alan gələcək müəllimlərə, qız peşə məktəblərindəki Uşaq İnkişafı və Təhsili şagirdlərinə, Məktəbəqədər təhsil, ibtidai sinif və orta təhsil müəssisələrində çalışan müəllimlərə, idarəçilərə, analara, atalara, böyük bacı və qardaşlara, xüsusilə də uşaqlara və uşaqlarla oyun oynamaq istəyən bü-tün böyüklərə kömək etməkdir.

Oyun albomuma əhəmiyyət verən, bu faylları sənədlərin arasından çıxarıb üzərində işləyərək kitablaşdırmaq üçün layihələr hazırlayan ideya müəllifi Fatma Zəhraya, oyun və həyat yoldaşım Ümid Yaşara təşəkkürümü bildirirəm.

Uşaqların doyunca oynayıb uşaqlıqlarını yaşadıqları, oyunla böyüdükləri və öyrəndikləri günlərin gəlməsi ümidi ilə.

Elif Konar Özkan
Uşaq İnkişafı, Təhsil və Ədəbiyyat Mütəxəssisi

MÜNDƏRİCAT

Aç-bağla 14
Ağaclardakı sincablar 15
Əlifba/Bənzətmə 16
Alman qapısı 17
Qızıl top 18
Anbara vurdum bir təpik 19
Anaqram 20
Düyün 21
Arı, ovçu, kəklik 22
Asiya, as 23
Aşura 24
Od və dinamit 25
Ayaq islatmaq 26
Ayna 27
Güzgü rəqsi 28
Bağçada boulinq 29
Balıq toru 30
Balıq tutmaq oyunu 31
Mənə qoşul 32
Pilləkənlərdə qaçış/
Həftənin günləri 33
Basketbol 34
Baş hərf 35
Bayraq vermək 36
Mən bağda, dostum dağda 37
Mən kiməm? 38
Məni mənə təsvir et 39
Mənim bir atım var 40
Mənimlə gələrsən? 41
Beşdaş 42
Yanıltmac 43
Bildirçinlər və ovçular 44
Gözbağladı 45
Birdir bir 46
Bu kimin ayağıdır? 47
Bu nədir?/Bu kimdir? 48
Buludlar nəyə bənzəyir? 49
Bum 50
Burun, burun, burun, ağız 51
Bülbül qəfəsdə 52
Bütün quşlar uçur 53
Böyü-böyü, kiçil-kiçil oyunu 54
Cümləni tamamla 55
Kol/Qoza 56
Zınqırov 57
Bazara getdim 58
Çək-uzat 59
Polad çubuq 60
Çevir, yellə 61
Əyləncəli dairə 62
Çin səddi 63
Mismar oyunu 64
Çök-çök 65
Çöməl 66
Boğçamda nə var? 67
Çubuq 68
Çuxur (kiçik toplarla) 69
Çuxur (topla) 70
Çuval yarışı 71
Dairə 72
Sürü və canavar 73
Yerdəyişmə 74
Dəvə, cücə 75
Don, atəş 76
Fırlanan dairə 77
Düyün 78

Dünyanı dinləyək 79
Məni qurda vermə...................... 80
Gəl bizə..................................... 81
Bir, iki, üç 82
Məni izlə 83
Edin nənə.................................... 84
Əl üstdə əl 85
Əl ver, salamlaş,
qaç və yeri tut............................. 86
Elektrik cərəyanı 87
Əl səndə..................................... 88
Əllər masada 89
Dost tapdım/Dost seçdim........... 90
Dostunu tap 91
Ət və sümük 92
Evinizə, kəndinizə 93
Siçan deşikləri 94
Fənər 95
Fincan oyunu 96
Gecə-gündüz 97
Göyqurşağını boya 98
Səmadakı şəkil 99
Kölgə qovlamaq/
Kölgəmi tapdalama.................. 100
Kölgələr 101
Göz dueli.................................. 102
Kim daha güclüdür?.................. 103
Gülsən, yanarsan 104
Güllə 105
Yıxılmaz.................................... 106
İp dartdı 107
Halqa 108
Halqada gözbağladı 109
Hansı boşdur?.......................... 110
Hansı çatmır?........................... 111
Kabuslar 112
Danış görək.............................. 113
Heyvanxana 114
Xəzinə ovu 115
Xəzinəli göl 116
Hədiyyə çantası 117
Xəndəkdən tullanmaq 118
Xəndəkdə dovşan/
Dovşan, qaç 119
Xatırla, görüm.......................... 120
Heykəl...................................... 121
Tənbəl...................................... 122
Sürətli top 123
Hop hop cup 124
Fit yarışı 125
İpdən qurtul............................. 126
Ad-şəhər 127
Stop 128
Qaç qurtul................................ 129
Qəhqəhə/Gülüş oyunu 130
Tələdəki div 131
Qaralama 132
Qardaşımı görməmisən? 133
Qatil kimdir?/Detektiv 134
Qovun 135
Qovun yetişib?......................... 136
Qayıq yarışı 137
İtəni tap 138
Qayış qızdı/Kəmər gizlənpaçı.... 139
Qırxayaq qaçışı 140
Qızılay keçidi 141

Kilid 142
Kim?/Nə? 143
Kim çatmır? 144
Kim daha yaxşı dad bilir? 145
Kimin evidir? 146
Ətrindən tanıyaq 147
Axtaran tapar 148
Məni qovla 149
Körpü növbətçisi 150
Körpülər 151
Gözbağladı 152
Bucaq tutdu 153
Qurd baba 154
Qutu-qutu kəlbətin 155
Avarçəkmə 156
Labirint 157
Sancaq taxdı 158
Məktub var 159
Dəsmal tutdu 160
Meyvə səbəti 161
Qarğıdalı partlatmaq 162
Molekullar, atomlar 163
Bənövşə 164
Şam kimi 165
Nallı 166
Nə böyük topdur bu! 167
Nə lazımdır? 168
O nədir ki, uça bilmir?
Gəzə bilmir? Üzə bilmir? 169
Tap görək, nə edirəm? 170
Nişan al 171
Nuhun gəmisi 172
Meşədəki quşlar 173
Ortada qaldı 174
Oturan tırtıl 175
Oyuncaq muzeyi 176
Qaz yerişi 177
Oxu, ay quş 178
Padşah-vəzir 179
Parazit 180
Bazar ertəsi,
çərşənbə axşamı 181
Arxamca gəl 182
Poçtalyon 183
Hansı rəng? 184
Rəng 185
Eyni rəngi tap 186
Rəng bazarı 187
Rəng sayma 188
Rəngli lent 189
Rəngli yumurta 190
Rəsmdə nələr var? 191
Rəsmi vur, bal qazan 192
Külək, yağış, qar 193
Sağ əl, sol əl 194
Sağımdakı yer boşdur 195
Gizlənpaç 196
Stul/Yer tutmaq 197
Saymaq 198
Səbəti doldur 199
Səs uyğunluğunu tap 200
Him-cim 201
İsti-soyuq 202
Tullanmaq yarışı 203
Bərk-bərk qucaqlaşaq 204
Sehrli dördbucaqlar 205